

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

6. Костицький М. В. Філософія права як наука і навчальна дисципліна. *Проблеми філософії права*. 2003. Том 1. С. 17–21.
7. Стрельцов Є. Л. Кримінальне право України: вітчизняні постулати в процедурах міжнародної криміналізації. *Юридичний вісник України*. 17 травня 2018 року. № 18–19. С. 16–19.

Ключові слова: догма права, кримінальне право, кримінальне правопорушення, реформа кримінального права, кримінально-правові догми.

Key words: dogma of law, criminal law, criminal offense, criminal law reform, criminal law, dogmas.

МИРОШНИЧЕНКО НАТАЛІЯ АНАТОЛІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук*

ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА ОБІЙМАТИ ПЕВНІ ПОСАДИ АБО ЗАЙМАТИСЯ ПЕВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

В діючому кримінальному законодавстві України позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю розглядається як основний або додатковий вид покарання (ст. 55 КК). За загальним правилом, як основне покарання, воно призначається на строк від двох до п'яти років.

Як додаткове покарання, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, за загальним правилом, призначається на строк від одного до трьох років. Але після прийняття Закону України «Про очищення влади» у справах, передбачених цим законом, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, як додаткове покарання, призначається на строк п'ять років.

У розділі «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг», в санкціях статей про зловживання владою, службовим становищем, перевищення влади або службових повноважень, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, як додаткове покарання, так і залишилося на строк до трьох років. Необхідно узгодити санкції статей Особливої частини КК з Законом «Про очищення влади». Поряд з тим, чомусь в санкції ч. 1 ст. 365-2 КК «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги», строк позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, як додаткове покарання, вказаний до десяти років. Тоді як санкції кваліфікованих складів цього кримінального правопорушення (ч. 2 і 3 ст. 365-2 КК), передбачають теж саме додаткове покарання строком до 3 років. За загальним правилом, наявність кваліфікуючих ознак підвищує ступень суспільної небезпеки діяння, тому і санкції повинні бути більш суворими.

У розділі «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності» теж зустрічаються санкції, які не відповідають ст. 55 КК. Наприклад, ч. 2 ст. 206 КК передбачає додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від двох до чотирьох років, а в ч. 3 цієї статті строк додаткового покарання встановлений від трьох до п'яти років. В ч. 4 ст. 220-1 КК та ч. 1ст. 220-2 КК – обмеження права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю встановлене на строк до десяти років як додаткове покарання. Санкції цих статей не відповідають строкам даного виду покарання, передбаченим в ст. 55 КК.

За вчинення кримінальних правопорушень проти виборчих прав і свобод громадянина, передбачених ст. 157–160 КК, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, як додаткове покарання, призначається на строк п'ять років. В даному випадку, санкції статей Особливої частини КК узгоджені та відповідають строкам вказаним у ст. 55 КК.

За вчинення кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України, передбачених ст. 111-1 та 111-2 КК, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, може бути призначене як основне або як додаткове покарання на строк від десяти до п'ятнадцяти років. Треба звернути увагу, на те, що за ч. 1 ст. 111-1(Колабораційна діяльність) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років є основним і єдиним видом покарання; за ч. 2 ст. 111-1 – це покарання теж є основним, але до нього передбачена можливість призначення додаткового покарання у виді конфіскації майна. А в ч. 3, 4, 5, 6, 7, 8 ст. 111-1 КК –позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю є додатковим покаранням і призначається на той самий строк (від десяти до п'ятнадцяти років). За пособництво державі-агресору санкція ст. 111-2 КК передбачає основне покарання у виді позбавлення волі та два додаткових покарання – позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п'ятнадцяти років та конфіскацію майна. Вважаю за необхідне, узгодити та диференціювати строки в залежності від того, яким це покарання є – основним чи додатковим і кому воно призначається – загальному чи спеціальному суб'єкту. Доречно строк від десяти до п'ятнадцяти років позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю залишити відносно основного покарання, а строк додаткового покарання – встановити від п'яти до десяти років.

Ще одна законодавча новела, на яку слід звернути увагу. В ст. 55 КК передбачено позбавлення права керувати транспортними засобами, як додаткове покарання, на строк до десяти років, але підстави та умови його застосування не вказані. Якщо це пов'язане із керуванням транспортними засобами в стані сп'яніння, при вчиненні кримінальних правопорушень на транспорті, то це є позитивним рішенням, в іншому випадку не ясно коли і до кого його треба застосовувати. В санкціях статті 286-1 КК законодавець передбачив такий додатковий

вид покарання як позбавлення права керувати транспортними засобами та диференціював строки в залежності від суспільної небезпечності діянь, а саме: ч. 1- від трьох до п'яти років, ч. 2- від п'яти до восьми років, ч. 3 – від п'яти до десяти років, ч. 4 – від семи до десяти років позбавлення права керувати транспортними засобами. В ст. 286 КК позбавлення права керувати транспортними засобами передбачено як додатковий вид покарання на строк до трьох років в першій, другій та третій частинах статті, без врахування наслідків. Але порушення правил безпеки руху або експлуатації транспорту можуть тягнути за собою тяжкі наслідки, тому вважаю за необхідне узгодити строки додаткового покарання у виді позбавлення права керувати транспортними засобами зі ст. 55 КК і в залежності від суспільно небезпечних наслідків, що настали, встановити такі строки: в санкції ч. 1 ст. 286 КК залишити строк до трьох років позбавлення права керувати транспортними засобами, в санкції ч. 2 встановити строк до п'яти років, а в санкції ч. 3 передбачити строк до 10 років позбавлення права керувати транспортними засобами. Крім того, вважаю за необхідне передбачити в санкціях ст. 276 КК та ст. 276-1 КК – додаткове покарання у виді позбавлення права керувати транспортними засобами, тому що ці види кримінальних правопорушень вчиняють спеціальні суб'єкти, які також порушують правила безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту, здійснюючи професійну діяльність.

Відносно неповнолітніх, доречно виключити можливість призначення їм такого виду покарання як позбавлення права обіймати певні посади, тому що ці особи за своїм віком та освітою ще не можуть займати таких посад, але залишити для неповнолітніх обмеження права займатися певною діяльністю.

І ще одне дискусійне положення відносно правової природи позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Деякі вчені вважають, що позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю треба вилучити з системи покарань, тому що воно не є покаранням. Розглядають його як обмежувальний захід або інший захід кримінально – правового характеру, тому що його «каральний потенціал є мізерним». Я так не вважаю, тому що певні обмеження, у позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, є суттєвими, елемент карі в цьому виді покарання присутній.

Якщо позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю призначається як додаткове покарання до таких основних видів покарань як арешт, обмеження волі, позбавлення волі на певний строк, то воно поширюється на увесь час відбування основного покарання і крім того, на строк встановлений вироком суду, що набрав законної сили. При цьому строк додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю обчислюється з моменту відбуття основного покарання. Особа, після звільнення від основного покарання, ще певний, встановлений законом строк, позбавлена можливості працювати за фахом, що суттєво впливає на її моральний і матеріальний стан.

Тому що строки погашення судимості обчислюються з дня відбуття основного та додаткового покарання. Особа, яка має не погашену чи не зняту судимість, обмежена в праві обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Крім того, законодавець надає право суду призначати позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю й у випадках, коли це покарання не передбачене в санкції статті Особливої частини КК за умови, що з урахуванням характеру кримінального правопорушення, вчиненого за посадою або у зв'язку із заняттям певною діяльністю, суд визнає за неможливе збереження за суб'єктом права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Санкції статей Особливої частини КК, повинні відповідати видам і розмірам покарань, типовим санкціям, передбаченим в Загальній частині Кримінального кодексу України, тому їх необхідно привести у відповідність з положеннями Загальної частини КК.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 1 березня 2023 року : Офіц. текст. Київ : Алерта, 2023. 242 с.

Ключові слова: покарання, санкції статей, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Key words: punishment, sanctions, deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities.

ТУЛЯКОВ ВЯЧЕСЛАВ ОЛЕКСІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри кримінального права,
Університет Кастілья Ла Манчі (Сьюдад-Реал, Іспанія),
професор-дослідник Інституту європейського
та міжнародного кримінального права,
доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент
Національної академії правових наук України,
заслужений діяч науки і техніки України*

ПРИНЦИП РІВНОСТІ ТА РЕЖИМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Читаючи проект Кримінального кодексу України [1, ст. 1.2.3], замислюєшся: усі люди є рівними перед Кримінальним кодексом, окрім випадків встановлення цим Кодексом особливостей кримінально-правових засобів щодо окремих категорій осіб. З одного боку, це цілком відображає питання необхідності диференціації та індивідуалізації кримінальної відповідальності. З другого, – потребує додаткових аргументів на кшталт формулювання переліку видів режимів кримінально-правового регулювання у сучасних умовах. Нехтування принципом

СЕКЦІЯ 20

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Коломієць Юлія Юріївна Угода про визнання винуватості для корупціонерів	165
Стрельцов Євген Львович Догми кримінального права воєнного стану	168
Мирошніченко Наталія Анатоліївна Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю	172
Туляков Вячеслав Олексійович Принцип рівності та режими кримінально-правового регулювання	175
Козаченко Олександр Васильович Зміст та властивості обмежувальних заходів	181
Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна Кримінальна відповідальність за незаконне використання гуманітарної допомоги під час дії воєнного стану: новели законодавства	185
Берш Анастасія Яковлівна Психічний стан військовослужбовців під час вчинення кримінального правопорушення як підстава визнання їх обмежено осудними	188
Василяка Олеся Костянтинівна Штраф чи позбавлення волі за незаконне перетинання кордону військовозобов'язаними?	191
Горбачова Ірина Михайлівна Угода про примирення та визнання винуватості: уникнення покарання чи засіб заохочення	194
Гуменюк Віталій Васильович Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям	197
Гуртовенко Олег Леонтійович Меметична теорія кримінально-протиправної поведінки та кримінальне право: постановка питання	201
Іванова Вероніка Петрівна Кримінально-правовий захист конституційних (основних) прав і свобод людини і громадянина	205
Камінський Петро Валерійович Окремі питання криміналізації примушування до шлюбу	208
Колодін Денис Олексійович До питання кримінально-правового регулювання захисту виборчих прав громадян	211